

ВИМОГИ РИНКУ ПРАЦІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БЕЗРОБІТНИХ У США

Реклама, – 1984. – 284 с.

4. Вачевський М.В., Скотний В.Г. Маркетинг. Основи теорії і практики. Навчальний посібник. – Львів, 1999. – 221 с.

5. Вачевський М.В., Скотний В.Г., Вачевський О.М. Промисловий маркетинг. Основи теорії і практики. – К.: ЦУЛ, 2004. – 256 с.

6. Вачевський М.В. Маркетинг формування професійної компетенції. Підручник. – К.: Професіонал, 2005. – 512 с.

7. Вачевський М.В. Соціально-економічні аспекти використання інтелектуальної власності в сучасних умовах. Теорія практика. Навч. посібник. – К.: ЦУЛ. – 2004. – 376 с.

8. Вачевський М.В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетингістів професійної компетенції. Монографія. – К.: “Професіонал”, 2005. – 364 с.

9. Вачевський М.В., Скотний В.Г. Маркетинг у сферах послуг. – К., 2004. – 232 с.

10. Вачевський М.В. Суть сфери послуг в маркетинговій діяльності. // Молодь і ринок. – 2007. – №5 – 6 (28 – 29) травень – червень. – С. 59 – 62.

11. Войчак А.В., Павленко А.Ф. Системи та характеристики сучасного маркетингу. – К.: КДЕУ, 1994. – 116 с.

12. Гаркавенко С.С. Маркетинг. – К.: Лібра, 1996. – 384 с.

13. Герасимчук В.Г. Маркетинг: теорія і практика. – К.: Вища школа, 1994. – 327 с.

14. Коломієць Г.С., Маньковський А.П. Інформаційна продукція: ринок, маркетинг, підготовка кадрів. – К.: Либідь, 1991. – 174 с.

15. Лисиця Н.М. Маркетинг і стратегія конкуренції. – К.: НМКВО, 2001. – 118 с.

Наталя Бідюк, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри практики іноземної мови і методики викладання
Хмельницького національного університету

ВИМОГИ РИНКУ ПРАЦІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БЕЗРОБІТНИХ У США

У статті досліджується проблема впливу ринку праці США на професійну підготовку безробітних. Головна увага концентрується на вимогах сучасного ринку праці до професійної освіти безробітних фахівців. Аналізуються напрями діяльності державних і приватних установ та організацій щодо розробки шляхів забезпечення зайнятості населення та запобігання безробіттю.

Актуальність. Сталий розвиток людства у ХХІ, удосконалення та самоактуалізація кожної людини, її здатність до здобуття нових знань та прийняття нестандартних рішень неможливі без розв’язання комплексу проблем, пов’язаних з професійною освітою населення.

До числа провідних країн світу, де поряд з традиційною моделлю отримання базової освіти робляться установки на створення та розвиток системи освіти безробітних, входять і Сполучені Штати Америки. Саме у цьому напрямку роботи країна має великий досвід. У країні діють асоціації, ради, центри, громадські і державні організації та установи, які досліджують освіту безробітних, аналізують її сучасний стан та пріоритетні напрями розвитку.

Актуальність проблеми є очевидною саме сьогодні, оскільки Україна робить перші, досить вдалі, кроки щодо розробки концептуальних засад у створенні системи освіти безробітного

населення в умовах неперервної освіти, а також прагне активно інтегруватися у світову спільноту. Ґрунтовне вивчення провідних ідей досвіду США, його позитивних сторін сприятиме удосконаленню вітчизняної практики у професійній освіті безробітних, дасть можливість розробити нові підходи до аналізу означеної проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Як свідчать результати нашого наукового пошуку, ця проблема є винятково важливою, цікавою, малодослідженою на сучасному етапі. І хоча окремі її аспекти висвітлено у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема, у працях І. Бушмарина, Д. Вишневецького, С. Ємельянова, Т. Ісаченко, М. Каргалової, В. Кудіна, О. Лещинського, З. Малькової, А. Макаряна, А. Муравйової, Г. Нікольської, М. Нікандрова, М. Ноулса, І. Назімова, В. Онушкіна, В. Петерсена, В. Степанець, О. Савіних, В. Шмідта, С. Хоула та ряду інших, питання впливу ринку праці на

ВИМОГИ РИНКУ ПРАЦІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БЕЗРОБІТНИХ У США

професійну підготовку безробітних у системі освіти США залишається недостатньо опрацьованим.

Все вищезазначене визначило **мету статті** – проаналізувати розвиток ринку праці США та виявити його основні вимоги до професійної підготовки безробітних.

Виклад основного матеріалу. У рамках комплексного підходу розвиток зовнішнього інституціонального напрямку дослідження дозволяє нам розглянути аспект взаємозв'язку ринку праці та професійної підготовки безробітних. Виконуючи функцію розподілу соціального продукту, отриманого в результаті професійної підготовки, ринок праці акумулює у собі всі суперечності будь-якого сучасного суспільства, виступаючи водночас економічним регулятором професійної підготовки безробітних.

Відповідно до існуючого погляду, **ринки праці** є сферою працевлаштування, формування попиту й пропозиції на робочу силу. Він відображає досягнутий на певний період “баланс інтересів між діючими у ньому силами: підприємцями, працівниками та державою” [2,10].

Активне та ефективне функціонування ринку праці неможливе без організації злагодженої роботи бізнесу як єдиної ефективно діючої системи; розвитку широкомасштабної системи професійної орієнтації, професійного навчання, підвищення кваліфікації і перепідготовки; наявності в органів влади коштів, достатніх для організації ефективної роботи системи працевлаштування, організації громадських робіт, стимулювання зайнятості, соціальної підтримки безробітних тощо.

Найбільш відомими моделями ринку праці є американська та шведська. Для американської моделі характерно є децентралізація законодавства щодо регулювання зайнятості та надання допомоги безробітним, орієнтація на професійний поділ праці, висока територіальна мобільність населення. Головними ознаками цієї моделі є гнучкі процедури найму та звільнення, знанні обсяги міжфірмових пересувань. Понад 6% населення щороку переміщується в інші регіони, а кожний десятий змінює професію, особливо молодь [1, 66].

Аналіз історичних та документальних джерел свідчить, що історія освіти безробітного населення в США тісно переплітається з історією соціокультурних та економічних трансформацій у цій країні. Зауважимо, що США – одна з перших країн світу, яка усвідомила факт, що довгострокове економічне процвітання країни залежить від постійного розвитку її робочої сили, а саме – її якісної професійної підготовки.

Міжнародне інформаційне співробітництво, запровадження новітніх інформаційних технологій та комунікацій привели до змін у характері та змісті праці, що безпосередньо вплинуло на методи та зміст підготовки безробітних фахівців.

Швидке зростання інформаційних технологій стало причиною багатьох революцій у всіх сферах американського суспільства. З 70-х років почався новий (постіндустріальний) етап розвитку країни, який був викликаний докорінною трансформацією економіки під впливом інформаційно-технологічної революції. Інформаційний виклик вплинув на формування кваліфікаційних вимог до традиційних та нових професій. Крім того, він породив якісно нове явище – конкуренцію, яка стала ще однією з причин зростання рівня безробітних.

Помітною особливістю американської економіки 90-х років було її оздоровлення на основі інтенсифікації, раціоналізації структури, посилення соціальної спрямованості, спостерігалася тенденція збільшення попиту на кваліфіковану робочу силу з вищою освітою. Так, у 1992 – 1993 рр. рівень безробіття досяг 7,3% [3, 89], а найнижчим він був (за останню чверть століття) в листопаді 2000 р. – 4%.

Грунтовний аналіз статистичних даних дав змогу стверджувати, що у період 90-х років у США утворилася мобільна та підготовлена робоча сила. Помітні зміни відбулися у професійній кваліфікаційній структурі робочої сили. Поступово продовжувала збільшуватися частка безробітних робітничих професій, оскільки перевага надавалася фахівцям розумової праці.

Щороку на американському ринку праці з'являється близько 2 млн. людей, які шукають роботу. За даними рекрутингових агентств Федерального Бюро статистики зайнятості США, показники безробітних відповідно до статі, раси та віку у 2006 році розподілилися таким чином: чоловіки – 4,5%; жінки – 4,6%; білошкірі – 4,5%; темношкірі – 9,4%; іспаномовні американці – 6,5%; підлітки – 15,8%. Загальний показник склав – 4,6% [4].

Здійснене Національною асоціацією промисловців та виробників США (НАІВ) дослідження показало, що керівники 60% американських компаній потерпають від незадоволення рівнем підготовки своїх працівників, особливо в галузі базових навичок. Корпорації та промисловці змушені витратити шалені суми на перепідготовку своїх працівників з метою запобігання та уникнення розвитку безробіття. За статистикою, понад 93% американських компаній фінансують створені власноруч системи підвищення кваліфікації працівників, які знаходяться під ризиком

ВИМОГИ РИНКУ ПРАЦІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БЕЗРОБІТНИХ У США

звільнення у зв'язку із професійною непридатністю. Щороку приватними структурами витрачається 7,7 млрд. дол. на організації “домашніх” курсів підвищення кваліфікації.

Дослідження, проведені консорціумом американських організацій *Brainbench*, показали, що у той час, як робочі місця залишає покоління “бейбі-бумерів” (повоєнне покоління), нові працівники часто не мають необхідних знань – як прикладних, так і академічних. У своєму звіті (*Global Skills Report*) вони зазначають, що підготовка молодих фахівців сьогодні не відповідає вимогам сучасного ринку праці та роботодавцям. Представники компаній та бізнесових структур занепокоєні рівнем освіти молодих фахівців і висувують свої вимоги до теоретичної та практичної підготовки. На думку президента організації *The Conference Board* Ричарда Каванага, активна співпраця освітніх закладів та бізнесу сприятиме удосконаленню професійних навичок молодих фахівців, забезпеченню їх конкурентоздатності на ринку праці. Зокрема, 42% роботодавців заявили, що у найближчі п'ять років збільшать відсоток прийому на роботу фахівців лише з дипломами про вищу освіту та післявузівське навчання; 49,5% відзначили, що надають перевагу випускникам коледжів з дворічним періодом навчання; 60% комплектують свої кадри молодими фахівцями з чотирирічним циклом навчання (бакалаврат) [5].

У зв'язку зі швидким старінням населення США, появою нових технологій у всіх сферах суспільного життя, змінами у складі робочої сили, американський ринок праці висуває **новий тип вимог** до професійної підготовки його учасників, у тому числі безробітних. Сучасний американський роботодавець зацікавлений у фахівцях, які:

- мають навички грамотної мови;
- вміють самостійно мислити та розв'язувати проблеми;
- володіють критичним творчим мисленням та комунікативними здібностями;
- володіють достатнім словниковим запасом;
- вміють працювати у команді;
- володіють однією-двома іноземними мовами для адаптації на міжнародному ринку праці.

Оскільки будь-яка професія вимагає від людини певних загальнолюдських якостей, які під впливом специфіки професійної діяльності починають набувати професійного характеру, безробітний фахівець повинен володіти певними вміннями, а саме:

- гнучко адаптуватися у життєвих ситуаціях;
- самостійно набувати знання та вміло застосовувати їх на практиці;

- передбачати можливі труднощі та шукати раціональні шляхи їх подолання, використовуючи сучасні технології;

- чітко усвідомлювати, де і яким чином застосовувати отримані знання;

- бути здатним генерувати нові ідеї, творчо мислити;

- грамотно працювати з інформацією;

- самоудосконалюватися, працювати над собою щодо розвитку власної моралі, інтелекту та культурного рівня.

Вимоги роботодавця визначаються характером роботи для певної вакансії, стажем і досвідом, інколи віком та статтю. Таким чином, вимоги роботодавців можна поділити на три категорії: “*демографічні*” – вік, стать, стан здоров'я, тощо; “*освітні*” – відповідний диплом про освіту, кваліфікація, знання мов, комп'ютера, досвід роботи; “*особистісні*” – індивідуальні особливості та якості людини.

Зазначимо, що перевага надається блоку “*освіта*”, хоча кваліфікація та спеціальність за дипломом не завжди є жорсткою вимогою при влаштуванні на роботу. Керівники підприємств та установ спрямовують свої дії на підготовку й перепідготовку фахівців, щойно прийнятих на роботу. Як правило, на великих підприємствах передбачені спеціально створені відділи, спеціалісти яких займаються саме питаннями навчання новачків у рамках усталених традицій на підприємстві. Для більшості підприємств наявність певного досвіду є бажаною та необхідною умовою (1–5, інколи до 15 років). На думку роботодавців, наявність стажу роботи сприяє економії часу та витрат на навчання недосвідченого фахівця; знання та досвід дають змогу фахівцям швидше приймати певні рішення у кризовій ситуації, запровадити нові ідеї у практику тощо. Хоча деякі роботодавці надають перевагу молодим ініціативним фахівцям, перед консервативними досвідченими працівниками, нездатними до подальшого навчання та прогресу. Спостерігається певна невідповідність у вимогах до віку та досвіду. Роботодавці хочуть бачити своїх працівників молодими, і водночас достатньо досвідченими, з вищою освітою.

Знання іноземних мов та комп'ютерна грамотність є необхідною вимогою більшості роботодавців, оскільки діяльність великих підприємств та установ пов'язана з новими технологіями та міжнародними зв'язками. Серед особистісних якостей фахівців для роботодавця базовими та обов'язковими є здатність до навчання, вміння слухати та сприймати інформацію, комунікабельність, культура

ВИМОГИ РИНКУ ПРАЦІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БЕЗРОБІТНИХ У США

поведінки; культура мови, наявність організаторських здібностей, пунктуальність, відповідальність тощо. На думку американського роботодавця, наявність диплома не є об'єктивним свідченням про індивідуальні здібності фахівця.

Зауважимо, що неабияке значення у вимогах до професійної підготовки безробітних має не лише володіння спеціальними професійними знаннями та навичками, а й ключовими компетенціями.

З вищезазначеного можна констатувати, що сучасному американському ринку потрібен фахівець з його здібностями, знаннями, навичками, досвідом, ставленням до праці, фахівець, який ініціативно мислить, високоорганізований, дисциплінований, освічений, тобто такий, що володіє принципово новою технологічною культурою, професійно і психологічно підготовлений до матеріально-технічних засобів, які швидко оновлюються.

Уряд країни спрямовує всі заходи та дії щодо посилення уваги навчальних закладів до змін, які відбуваються на ринку праці, вимог роботодавців до структури, обсягів та профілю підготовки фахівців, рівня їх кваліфікації. Активна увага установ звертається на підготовку кадрів для тих галузей, де відбувається значне звільнення персоналу.

Американський ринок праці вимагає подальшого реформування системи професійної освіти безробітних, зокрема, головний акцент робиться на узгодженні обсягу та профілів підготовки відповідно до потреб економіки і суспільства. Актуалізується розроблена у 80-х роках концепція неперервного навчання, яка дає змогу отримати фундаментальну та професійну підготовку, необхідну для послідовного удосконалення професійної майстерності випускників та безробітних, прагнення активно продовжувати навчання шляхом неперервного професійного зростання. В основу професійної підготовки безробітних фахівців покладено фундаменталізацію освіти, яка дозволяє опановувати та впроваджувати нові технології і технічні нововведення, легко адаптуватися до нових умов праці.

Зазначимо, що активно набирає обертів розроблена система випереджувальної професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації персоналу на виробництві для запобігання скороченням своїх працівників і появи безробітних. Сучасне американське виробництво вимагає від своїх робітників та фахівців постійного підвищення кваліфікації, перепідготовки протягом 4 – 5 років.

Пріоритетним напрямом державної політики уряду США на ринку праці є розробка та

реалізація активних і перспективних програм щодо надання освітніх послуг та допомоги у працевлаштуванні безробітного населення, підвищення його конкурентоздатності на сучасному ринку праці, а також забезпечення умов для отримання освіти протягом життя.

Координуючі функції з цього напрямку діяльності належать Департаменту праці США, Федеральному Бюро статистики зайнятості США, рекрутинговим агентствам, Центру статистики освіти при Департаменті освіти США, Центрам розвитку кар'єри, регіональним агентствам з працевлаштування тощо. Діяльність цих установ спрямована на максимальне задоволення потреб безробітних для навчання спеціальностям, необхідним в умовах сучасного ринку праці; надання допомоги при виборі напрямку в сфері підприємницької діяльності; організаційна, консалтингова підтримка самозайнятості безробітних; надання послуг та консультацій роботодавцям щодо запровадження випереджального навчання фахівців, які знаходяться під ризиком звільнення; формування навчально-методичної бази для професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних; розробка спеціальних програм підготовки викладацького складу для навчання безробітних; розробка заходів щодо активної співпраці з державними та недержавними структурами з питань нормативно-правового та фінансового забезпечення професійної підготовки безробітних; оперативне реагування на зміни у світовій економіці та суспільстві; професійна орієнтація, організація та проведення семінарів, мастер-класів; спецкурси з професійного навчання та кар'єрного зростання; інформування про ринок вакансій, тощо [6].

Разом з тим, головною проблемою у США залишаються диспропорції між професійною освітою та вимогами ринку праці. Передусім це стосується випереджаючого зростання робочої сили до вимог ринку праці. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми в США є концепція неперервної освіти, яка спрямована на єдність основної підготовки та перепідготовки, загальної та професійної освіти, навчання та виробництва.

Висновки. Аналіз ретроспективи економічного розвитку США показав, що безробіття є центральною проблемою сучасного американського суспільства та невід'ємним атрибутом ринкової економіки.

Розв'язання цієї проблеми в американському суспільстві можливе лише за умови приведення освітніх послуг у відповідність з новими вимогами ринку праці. Нестабільність та гнучкість ринку

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПРИЙОМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ФУНКЦІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

праці висунули нові вимоги до професійної підготовки безробітних у США. Розвиток американської економіки, науки та техніки, інформаційних технологій вимагає компетентних та конкурентоздатних фахівців, спроможних постійно оновлювати свій загальноосвітній, професійний та культурний рівень. Вирішальним фактором соціальної захищеності людей на американському ринку праці стає їх освітній і професійний рівень, а також фах підготовки.

Професійна підготовка та перепідготовка фахівців у нових економічних та соціальних умовах є одним із найбільш ефективних шляхів забезпечення зайнятості населення та запобігання безробіттю.

Перехідний період зробив актуальним пошук нових форм освіти для безробітного населення, які б відповідали сучасним вимогам розвитку суспільства та ринку праці. Вивчення прогресивних ідей досвіду США, його позитивних та негативних сторін дасть змогу у подальших

дослідженнях правильно оцінити ті процеси, які відбуваються у сфері професійної освіти безробітного населення в Україні, а також запровадити нові досягнення і перспективні ідеї цього досвіду у вітчизняну практику.

1. Максимова Н. Проблеми професійної підготовки та перепідготовки кадрів в умовах формування сучасного ринку праці: Дис... канд. пед. наук: 22.00.07. – Харків, 1999. – 177 с.

2. Никифорова А. Рынок труда: занятость и безработица. – М.: “Международные отношения”, 1991. – 180 с.

3. Студенцов В. Мировая экономика в 1992 – 1993 гг.: семь худых лет впереди // МЭМО. – 1993. – №10. – С. 87 – 93.

4. Latest unemployment data. <http://www.doleta.gov/>

5. <http://www.brainbench.com/>

6. <http://www.sdjobs.org>

Любов Квасній, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПРИЙОМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ФУНКЦІЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

У статті проаналізовано методи економічного аналізу для прийняття і реалізації ефективних господарських та управлінських рішень, що досягається двома взаємопов'язаними шляхами: через власне зміст економічної освіти, її пізнавальну і практичну функції та за допомогою найефективніших форм організації навчального процесу.

Постановка проблеми. Ринкова трансформація економічної системи України об'єктивно потребує підготовки нової генерації спеціалістів, які володіють ґрунтовними знаннями сучасної ринкової економіки, законів її розвитку і функціонування. Рівень економічних знань, економічної культури громадян завжди був і залишається важливим чинником економічного прогресу суспільства. І навпаки, відсутність таких знань перетворюється на чинник гальмування прогресу, стримує здійснення економічних реформ. Тому для забезпечення на високому рівні мотивації навчальної діяльності студентів та виховання в них інтересу до вивчення економіки необхідно розкривати їм основні методи пізнання економічних явищ і практичної реалізації пізнавальної, практичної, методологічної та

прогностичної функцій економічної теорії як джерела практики і становлення та розвитку економіки як науки в суспільному житті.

Аналіз останніх досліджень. Нині багато країн та їх ВНЗ проводять експериментування з різними видами кредитних систем (класичних і змішаних). В Україні на сьогоднішній час вибудовується свій шлях у напрямку вдосконалення національної системи і залучення Європейських стандартів освіти [2, 4, 5]. Проблеми модернізації вищої освіти України, її стан та завдання в контексті Болонського процесу висвітлювали М. Степко, Я. Болюбаш, К. Левківський, М. Згуровський, В. Кремень, І. Мороз. Проте запроваджуючи нову навчальну технологію, доцільно врахувати те, що студенти як із слабшими, так і з сильнішими знаннями